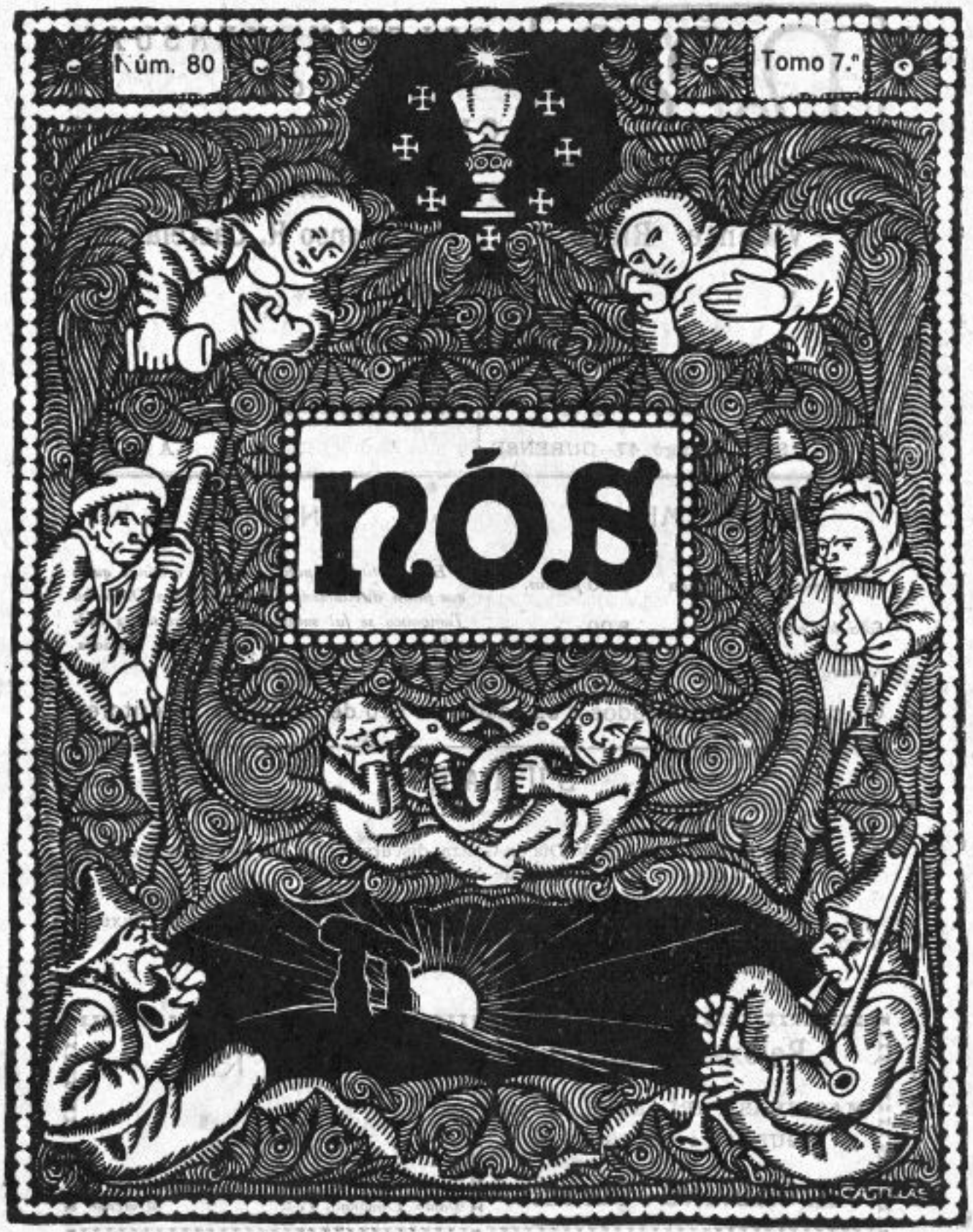
Núm. 80
Tomo 7.º
nós
CASTILLAS

nós

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Adeministrador
ANXEL CASAL

DIREICIÓN E REDAUCIÓN:
Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:
—A CRUÑA

ABONAMENTO

Doce númaros, na Península	6'00 *pesetas.*
Fora da Península	8'00 »
Número solto	0'70 »

NOTA

Este boletín non pubricará máis orixinás qu'os que foran direitamente solicitados pol-a Direición. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubricados, enténdense que son da Redaución.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

O Día da Galiza.

A siñificación espiritoal do Día da Galiza, discurso de RAMÓN OTERO PEDRAYO.

O Galeguismo no Arte, discurso de ALFONSO R. CASTELAO.

A nosa defiñición autonomista, discurso de V. PAZ ANDRADE.

A Perda d'un Veterano do Galeguismo. EUXENIO CHARLÓN = Bondade e Enxebreza, POL-A REDAUCIÓN.

Os homes, os feitos as verbas, POL-A REDAUCIÓN.

Reloxería ZENITH

MAQUINAS PARLANTES, DISCOS
AGULLAS e ACCESORIOS

M. CALVIÑO - Ourense

Vicente Risco

Abogado

Santo Domingo, 47-2.º Ourense

nós

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XII ★ Ourense 15 de Agosto do 1930 ★ Núm. 80

O DÍA DA GALIZA

A celebración do Día da Galiza fíxose iste ano en cuáseque tod'a Galiza c'a dinidade agardada do rexurdimento crecedeiro da concenza galega. Na Cruña, Lugo, Barco de Valdeorras, A Estrada i-outras localidás celebráronse aitos importantes, espallados pol-a Prensa diaria. Vigo c'o grandioso mitin do García Barbón, o banquete da Barxa i-outros aitos, demostra ter un ceibe esprito galego de redenzón. A Terra está en camiño. Soilo algús concellos i-orgaísmos non ergueron a sua bandeira. Xa d'istas horas se decatarían de ter feito o ridículo.

A continuación pubricámol-os discursos pronunciados pol-os irmáns Otero Pedrayo, Castelao e Paz Andrade no mitin feito no teatro García Barbón, de Vigo, na data de referencia.

N'eles latexan os verdadeiros sentimentos da nosa terra encol dos que ciméntase o ideario da galeguidade que hoxe vai camiño de se impôr en toda Galiza.

Pode decirse que c'o acto no que se pronunciaron ditos discursos encetóuse unha nova era para o noso país.

Coidamos, pois, de fondo intrés que cheguen a conecimento de cantos galegos nos lên.

A SIÑIFICACIÓN ESPIRITOAL DO DÍA DA GALIZA

RAMÓN OTERO PEDRAYO

A EMOCIÓN DA MAÑÁN DO SANT-YAGO

Miñas donas, meus señores:

Sinto n-iste momento, ô falarvos, unha grande angustia, que remanece da concencia da miña responsabilidade e da cativa forza das miñas palabras; mais como na pureza do meu amor á Terra recramo un posto na avangarda, esperimento tamén outro podeiroso sentimento de ledicia contemprando iste Teatro, que o xenio galego ergueu, colmado por todo Vigo. Eu non son quen pra eispresar a emoción d-ista festa. Si levados pol-as azas d-un xenio poideramos estar presentes ô mesmo tempo en todal-as rexións da Galiza no abrente do dia de Sant-Yago Apóstolo, ouviríamos e abranguería-mos a maravilla d-unha mañán úneca. Todal-as torres galegas badelan hoxe d-un xeito novo. Igoal as espadañas sinxelas das ermidas da montana, que as torres barrocas, frolidas e pimpantes, da beiramar; que a prodixiosa Berenguela compostelán, a mais fermosa antena d-espírito que se ergue no chán da Europa.

¡Quén poidera formular o sentimento galego dos outos chaos lucenses, idealizados pol-a brancura dos bosques de bidueiros, das serras esgrevias nutricias das augas dos vales, dos ribeiros acougados nos que a misteriosa alquimia do sol no vrán vai criando a esenza do viño, das costas bordadas pol-a escuma tecedora dunha orla d-encaixes de Camariñas arredor da figura de Galiza! ¡Quén poidera decir o ledo sentir das cibdades, das vilas e das aldeias na festa do Patrón! As campáns badelan tamén n-outras festas agarimosas; nas adicadas ôs santiños das parroquias; na mañán do dia do San Paio e de San Martiño, o fundador, e da Santa Mariña, a pérola do mar, e de San Bicito, o mestre dos monxes, e de tantos outros viventes na leenda inmorredoira.

Mais ô prestixio d-ista mañán do 25 de Xulio non alcanza nin a do San Xohan, cando as rapazas aldeáns van na y-alba dubidoso procurar a frol da y-auga nas fontenlas puras, ainda soantes á un misterio da noite e non bicadas pol-o sol. *(Aprausos)*

O GALEGUISMO DO APÓSTOLO

A hestoria de Galiza é unha grande hestoria vivente. Nosa festa podería inspirarse n-outros feitos, e n-outros nomes. Poderíase escolmar a memoria d-un poeta simbólico, i-eiquí o nome de Pondal ven ôs beizos, pois il, criado na soedade doble do seu pensamento esgrevio e na soedade das gándras e da costa bergantiñán, soupo frotar por riba dos tempos e non dubidóu endexamais dos destiños galegos. Poderíase escolmar a data da inauguración do Pórtico da Groria, porque n-il o espírito da nova Europa soupo falar en pedra e y-alma galegas, atopando unha espresión nova por primeira vez dende a arte grega. Poderíase buscar un feito guerreiro: a batalla da Ponte San Paio, na que

os labregos nosos, armados con armas de cazadores, ceibaron a Galiza das águias de Napoleón, sin reis, sin xefes, sin organización oficial: iles soilos, c-o peito diante do invasor. ¡Non! Era preciso algo que no seu outo simbolismo abranguera o pasado e o presente, que estivera inzado no pobo e tivera unha siñificación universal.

Señoras e señores: o Apóstolo Sant-Yago témol-o os galegos que considerar d-un xeito difrente e superior ôs mais apóstolos, dito seña con tod-o respeto e amor debidos ôs portadores das palabras de Cristo. Sant-Yago, o fillo de Zebedeo, é noso, é un galego. Porque o feito do nacimento non pende da voluntade. E o feito d-escoller pr-a coba á unha terra é un feito de libre arbitrio, máis o que da eleición da patrea.

Sant-Yago pescador nas augas mornas do mar de Galilea, vivía n-aquela terra santa, ainda emozoada e maravillada de sentir o pasar levián dos pés diviños de Xesús e de escoitar as verbas da Redención. Mais il soñaba c-o mundo occidental, coas beiras do mar descoñecido, c-o mundo de noite que pechaba en sí un mundo d-hestoria futura, e veu pol-o mar, e veu morto pr-a ser galego e autorizar coa sua lembranza o gran Patriarcado d-Occidente. *(Aprausos)*

O CORAL DOS POBOS EN CAMIÑO

A Galiza hai que sentila i-enxergala en si mesma, no seu cerne, mais tamén en función do mundo. Ollade pr-o Ceo. Os antigos c-un sentido xeométrico poboaron a esfera de constelacións d-un matemático estatismo: son héroes, son símbolos, son deuses, precisos, fermosos, fríos, rayolantes de lús individual. Mais o que non fixo a Antiguedade, fixoo o tempo criador, e a Edade Media, trazando o Camiño de Sant-Yago, acertou c-un símbolo non estático, dinámico; non individual, coleitivo; non fixo, senón camiñante. O camiño sempre foi a millor propedéutica do espírito. O camiño purifica, ergue, cría posibilidades. Todo tende á riqueza da diversificación, camiñando. E a Galaxia e iso: unha moitedume de luciñas en camiñar, coma se cada un fose unha y-alma e todas elas xuntas as moitedumes de cristiandade, en procura da nova santa terra. Os antigos ouvían a múseca das esferas; os séculos do románico ouviron o coral da Galaxia, coral de pobos en camiño. *(Aprausos)*

O POBO SEMPRE SOUPO O SEU DEBER

É natural, señoras e señores, que as miñas primeiras palabras foran adicadas a aldeia. Sempre na Galiza calquera manifestación vidal ten que vir d-ela. Apenas fai falla eispricar o porqué. O pobo labrego e mariñeiro soupo sempre o seu deber; namentral-os homes da cultura, ou os que se chaman tales, esquecían a terra e procuraba un vivir d-imitanza, o pobo gardábase fiel ô espírito. Traballando de sol á sol, aldraxado e servo, non perdéu a confianza. Cangado encol de probes leiras de centeo cantaba as cantigas antergas, cada mañán novas de novo orballo, e pol-a noite, ô redor d-un probe lume de garamatas, en cada fogar latexaba a leenda, a maxinación, a arte dos celtas inspirados. N-iste Día, nosa primeira ademiración pr-o pobo. Pois moitos homes da cultura foron reos do pecado que se non perdoa, do pecado contra o espírito, o que soilo Deus, cecais quererían dispensar.

Eu non sei, señores, se o pobo terá razón. Si será certa a estadea das almas. O pobo á mín ofrecéume pol-o menos tanta confianza com-as universidades mais empingorotadas. Pois se hai compañas, a noite do folión de Sant-Yago non van as y-almas cantando tristeiras arredor das cobas dos cemiterios recendentes ô mol terrón das sepulturas. Van ledas, sorridentes, latexando as campáns da alegría galega. E diante da procesión temerosa, vai unha grande pantasma, que leva un pendón como levóu na vida, a pantasma de D. Diego Xelmírez. *(Aprausos)*

LEMBRANZA DOS MORTOS

Hoxe temos tamén que nos lembrar dos nosos mortos inesquecidos. Nos países celtas o sentimento sempre presente da morte é unha garantía do valor da inmortalidade. Eles, os mortos amados, nos guían c-o seu

exempro. E os nomes de Leonardo Rodríguez, do Arcebispo Lago, de Lois Porteiro, de Lousada Diéguez, o conselleiro sen pareixa, o outísimo caracter, de Amado Carballo, de Manuel Antonio... están nos beizos de todol-os galegos.

VIGO, UNIVERSAL E GALEGO

Día noso, de Festa Maor. Hoxe Vigo celebra-o c-unha grandeza propia da sua xerarquía atrántica. Eu sinto en Vigo unha emoción particular. Cando neno, eiquí ollei o mar por vez primeira e ás suas ondas debo a saude do corpo. N-aqueles tristes anos, despois da perda da guerra d-América; anos tristes de impotenza, de desespero i escepticismo, cando as mais cibdades españoles figuraban fermosas donas enfermas, sin espranzas de convalescencia, Vigo traballando criabase d-un pulo unha gran cibdade, exempro incomparabre de enerxía nas beiras da mar. Eu era un neno, vagaba sen amigos pol-as rúas, mais enchíanme duas cousas de semellante intensidade: o belbordo das ondas e a música dos picos dos canteiros labrando en granito galego as fermosas casas de Vigo. ¡O mesmo canto dos canteiros aldeáns, labrando os sinxelos perpiaños das casa dos labregos! ¡Vigo, universal e galego, como tod-a Galiza foi e será nos tempos de verdadeira vida!

A FORZA D'UN XURAMENTO

Señores: Eu non quero alongar mais a vosa agardanza. Os fillos da Galiza que van falar e a siñificación d-este día merescian outro prólogo que iste qu-eu teimo facer. Pro quero decirvos que a festa da Galiza ten a forza e a formidabre concenza d-un xuramento, que todos facemos, non sobre un libro de leis, senón sobre do futuro, sobre o berce do porvir. Estamos no momento criador, plasmando a futura e ceibe Galiza. Ficamos co-a Festa d-hoxe obrigados a traguer cada un o seu esforzo.

E pra rematar solo vos prego que berredes todos conmigo, erguendo os corazóns: ¡Viva Galiza!

(*Tribútase ô orador unha prolongada ovación*).

O GALEGUISMO NO ARTE

ALFONSO R. CASTELAO

O ARTE AVANZADO, Ô APARECER OS GALEGUISTAS

Miñas donas e meus señores:

A nosa tradición artística durmía o sono da morte, co coitelo da traición espetado no peito, e as arañas arrepiantes do esquecimento fiábanlle, solermiñas, a tea da súa mortaxa. Mais algunhas almas boas do século derradeiro deron co sartego da nosa tradición e fixérona revivir. Con todo quedábanos a nós, ôs novecentistas, a misión de animar un arte que fose a eispresión do sentido da vida galega e das ideas do noso tempo.

Cand'os galeguistas aparecimos na loita, querendo engadir â vella tradición esquecida unha nova tradición, xurdía no mundo enteiro un anceio de renovamento; e o novo espírito, en pleno balbordo revolucionario, planteaba xa un gran problema de liberdade par'as individualidades étnicas. Reparade como eran diferentes as arelas coleitivas no arte avanzado:

En Italia, o futurismo, siñificaba un anceio de progreso material cand'o presente vivía esmagado pol-a máis longa e groriosa historia do arte. En París, o cubismo, siñificaba un desexo de método e disciplina ô quedaren esgotadas de todo as posibilidades do anarquismo artístico dos derradeiros tempos. O expresionismo dos alemás siñificaba un retorno â espiritualidade cando se decataron de que a mesma cencia, orixinariamente espiritual, ía camiño de trocarse en simple servidora da técnica. O arte ruso, en fin, tan popular e tan novo, siñificou e siñifica ainda, un renacimento da cultura propia en contra das culturas alleas, que tiñan asoballada toda posibilidá de creación artística, orixinal e xenuína.

Na Hespaña, o movimento de renovación manifestouse no terreo da política porque foi o Estado quén aferrollou a liberdade dos pobos; mais no fondo de todo, eiquí com'en todal-as partes do mundo, non hai máis que un desexo: o de libertal-o espírito. I-eu dígovos que o movimento libertador terá remate cando a liberdade sexa conquerida.

É de balde decir que por un esforzo común terá de chegarse, eliminand'o individual, á un estilo coleitivo que traspase as estremas da nación, pois as arelas de renovamento artístico non poden resolverse con unisonancias sinón máis ben con acordes maxestosos e complicados. Por outra banda o cuño de orixen, a orixinalidade, nin pode amingoar a universalidade do arte nin pode fanarlle, tampouco, a súa función social.

O UNIVERSALISMO

A cantos rifan conosco por razóns de universalismo é ben decirlles que endexamais

ollamos á ningún paxaro tropezar en ningunha fronteira. E se non tropezan os paxaros ¿cómo podían tropezal-os nosos sentimentos e as nosas ideas!... *(Aprausos)*

O que queremos é desatrancal-o camiño da Europa; aquel camiño branco que unía Galiza co resto do mundo civilizado, no tempo lonxano dos Cancioeiros e do Pórtico da Groria. *(Aprausos)*

Por arte, que ven á sel-o mesmo que por humanidade e que quêr decir algo máis que por patriotismo, compre aguilloar a concencia durmiñenta da persoalidade galega; porque nós, os fillos de Breogán, os homes que ainda conservamos no espirito «as calidades afeitivas d'ese xenio celta, que foi o noso *fiat* xenésico», temos obriga de levar sentimentos novos e orixinaes e xenerosos, â corrente da vida humán. ¡Hai que poñer a producir todal-as posibilidades d'un pobo diferenciado en ben, principalmente, da riqueza espiritual da humanidade! *(Aprausos)*

O porvir do arte galego non está en traer de fora un estilo novo sinón en crear, nós mesmos, o noso novo estilo. E todos cantos preferimos ser esclavos da Natureza á ser esclavos das leises dos homes, proclamamos a necesidá de que os sentimentos galeguistas sexan zume da terra e celme da tradición, non entendendo por tradición a serie de aitualidades superpostas, sinón o eterno que vive acochado no instinto popular.

DEFENSA DA NATUREZA

Falei de Natureza, verba sospeitosa para algúns inteleituaes que xa non queren escribil-a con maúscula; mais eu escribiría con maúscula todal-as letras da verba Natureza, ainda que me chamasen panteista... E agora permitídeme que faga unha lene defensa da Natureza, en ton humoristico para que non me chamen *cursi*.

Non sei se Deus lle puxo rabo ôs cabalos sômentes para que tivesen con qué tornal-as moscas, e menos podo decir que nos dese nariz para cabalgal-os anteollos e orellas para trabal-as rendas das gafas. Pero hai homes de libros que aseguran á decotío que o pararraios sifiifica un trunfo do home contr'a Natureza, cando de certo é unha defensa que a boa Natureza nos dou para que nos defendésemos dos lóstregos, pois se ela quixese os lóstregos enfiarían as cabezas dos homes e non as puntas metálicas. *(Aprausos)*

O home pode envanecerse de ter inventado o paraugas contr'a choiva, e bó é. *(Risas e aprausos)*.

O ARTISTA E A SÚA OBRA

Mais ainda hai homes que pensan que fan fillos e dín que fan fillos co-a mesma seguridade con que un zoqueiro pode decir que fai zocos. A esta caste de homes, estúpidamente parvos e vanos, perteñecen moitos artistas que aseguran ser creadores, en absoluto, das súas obras de arte... ¡Non! O primeiro sorprendido diante d'unha obra de arte é o seu propio autor, da mesma maneira que un pai diante da fermosura d'un fillo acabado de nascer.

O arfista é pai das súas obras de arte, ainda que esto non priva de que sexa creador das súas obras ruíns e perecedeiras.

Os que renegan da Natureza para seren creadores, semellan ciclistas costá arriba, ciclistas esclavos da bicicleta, unha caste de cabaleiros que levan o cabalo ô lombo. Pensan que o arte está nos miolos i-estruchan a cachola coma quén estrucha un tubo de pintura. *(Risas e aprausos)*

É a flagrante vanidade dos homes que moitas veces pretende enseñarlle xeometría a quén fixo as leises porque se rixe o movimento dos mundos.

A ESPERANZA CELTA

Di Lamennais, o atromentado bretón, que cando a serpente chantou os seus ollos na grea dos homes, tremeron; que logo faloulles ô ouvido, e que cand'os homes escoitaron â serpente comezaron á decir que eran reises. E foi entón, cando nasceu o medo.

I-eu dígovos que compre non tremer diante dos ollos da serpente, nin darlle creto ás súas verbas garimosas, porque temos de

traballar sen medo, seguros de que xa non hai morte que poida matarnos.

A esperanza celta, manifestada en lêndas de circia siñificación poética, é un símbolo vivente da nosa nacionalidade, e amostra unha indómita confianza nos nosos destinos. Todol-os pobos celtas teñen as súas lêndas de esperanza: uns agardan pol-o rei que desapareceu na poeira d'unha batalla lexendaria; outros confían na resurreición das cibdades fabulosas que durmen, enteiras, no fondo das augas; outros, de máis forte imaxinación, esperan que un novo cataclismo devolva ô mundo a Atlántida sulagada. I eu penso que todal as formas da esperanza celta non siñifican mais que unha cousa: a confianza no trunfo da nosa civilización de paz, de paz que pon por riba de todal-as riquezas materiaes a imponderable riqueza do espirito. Porque nós, os celtas, amamos de tal maneira o espiritual, que si non eisistise a y-alma, seríamos capaces de creala, a forza de anceios; e se non eisistise o Ceo, seríamos capaces de inventalo, para os nosos mortos. (*Aprausos*).

A FORZA SIMPÁTICA DO ARTE

Sen querer marcheime por vieiros de sentimentalismo, cousa natural n'un artista que aínda é d'abondo romántico. Deixádeme evocar un intre da miña recente pelerinaxe por Bretaña.

Fai por este tempo un ano atopeime unha tarde no *Gran Bey* de Saint-Malo, onde Chateaubriand durme o seu sono derradeiro ô xeito dos antigos druídas. Leváballe lembranzas dos románticos galegos, de Otero Pedrayo, de Lousada Diegues... Alí queixeime de que se quixese soterral-o romanticismo, e xuraría que o espírito de Chateaubriand quixo consolarme.

Senteime ô pé da súa campa, chantei os ollos nas lonxanías do mar do poente i-escoitei:

—Tí estiveches en Fisterre, na punta do Raz, onde o Atlántico bate feramente. Pois ben; cando durme o mar todos son ollos para ademiral-a forma dos rochedos; cand'o mar desperta todos son ollos para ademiral-a súa forza. Certo é que o mar necesita dos cons para non morrer parvamente n'un areal; pero compre non esquecer que de cada loita que o mar sostén co-a pedra, xurden os rochedos c'unha nova forma. Eis o arte. O arte é un gran corazón, que para latexar e contal-o tempo que pasa, necesita dúas forzas contrarias: cando á un corazón se lle corta o nervio frénico, o corazón tolea; cando se lle corta o nervio simpático, o corazón quédase. Estas dúas forzas eisistiron y-eisistirán sempre no arte, e n'un intre determiñado da historia puderon chamarse romanticismo e clasicismo. Palabras... ¿sabes? O certo é que o romanticismo representa o predomiño da forza simpática do arte. Que o enterren, se é que poden. Tí non lles digas nada; mais eu dígoche que o que enterran non é un cadavre, que é unha semente. (*Aprausos*).

Dende aquela tarde bretona xa non teño dúbidas. Sei que o romanticismo dos nosos pais vai indo vello, e que moitas formas, luxadas pol-o uso, que foron ricos adobíos da literatura romántica, deben morrer axiña; pero a forza simpática do arte é outra cousa: esa é a i-alma toda do Oicidente, que aínda está para enxendrar moitos romanticismos novos. E nós, os habitantes dos Fisterres, os celtas do Atlántico, representamos o cerne mesmo d'esa forza creadora.

O QUE DEBEMOS Ô CENTRALISMO

As aspiracións permanentes do pobo galego, os seus anceios fondos, os seus instintos profundos, son combatidos pol-os patrioteiros de *chin-chin*, que moitas veces falan fachendosamente en nome d'un progreso imaxinario; mais é tempo de decirlles que o progreso non vai car'a uniformidade sinón car'a armonía. E se o progreso fose cara esa unidade antipática, antiestética, antinatural e criminal, por enriba do progreso está a perfeición; e nós, por un desexo de perfeición e por unha dinidade que xa vai sendo dinidade persoal, non queremos que na fala dos nosos abós, que na língoa dos Cancioeiros, se siga eispresando, sômentes,

a incultura e a probeza, que, por outra parte, lle debemos ô centralismo. (*Aprausos*).

Que sigan chamándonos separatistas os ananuxos da política centralista. Nós seguiremos traballando ledamente, cantando; seguros de que no vello tronco hispánico nascerá unha nova ponla frorecida.

¡Ouh aqueles versos de Pondall:

Non cantes tan tristemente,
Probe e desolada nai;
Non lle cantes cantos brandos.
Pr'adormecel-o rapaz,
Ond'está a cova do sono,
No céltico carballal.
Cántalle cantos ousados,
Qu'esforzad'o peito fan.
Cántalle o que xa cantara
O nobre bardo Gundar:
¡A luz virá par'a caduca Iberia.
Dos fillos de Breogán!

Dixen

(*O púbrico tributa ô orador longos e afervoados aprausos*).

A NOSA DEFINICIÓN AUTONOMISTA

V. PAZ - ANDRADE

DUAS VOCES E DOUS CAMIÑOS

Señoras miñas, Señores:

Voces verdadeiramente auténticas de Galicia, das que recollen e sinfonizan na gama dos seus baríles acordes, os latexos mais íntimos das entranas da raza e os recendos mais enxebres e quentes da Terra, pódese decir que hoxe despecharon eiquí, a xurdia, lumiosa alborada do noso porvir.

No verbo fluente e cintilante do Ramón Otero Pedrayo, treme a y-alma lírica de Galicia, fecundada pol-a historia, arrolada pol-a leenda, debullándose en cantigas pol-os soutos e os camiños da paisaxe, e coutada agora na ensoñación do Día groriosо, en que se han de cumprir as profecías dos bardos e se han de realizar as arelas dos loitadores.

Na palabra xenial do Castelao, coma nas liñas máxicas dos seus dibuxos, adiquire perfiles plásticos a y-alma dramática de Galicia, a vida escura do pobo asoballado, o espírito esquecido da lei do seu propio ser, que loita por atopar no mundo da arte a sua propia expresión e o seu acento orixinal.

Mais compre agora que se deixe ouvir, aínda que desmadeixada e probe pol-a cativa calidade do seu intérprete, a voz do pensamento galego, o eco humilde das cavilacións sereas e xenerosas nos destiños inmediatos da Terra, conxugadas coas inquietudes que esta hora hestórica e solemne, ten de provocar no ánimo de todol-os homes conscentes d-un país, que sinte abrirse diante de sí, coma os términos do dilema de Hamlet, estes dous camiños: O da eterna servidume, ou o da proisima liberdade; o da permanente descalificación civil, ou o da decencia cibdadán reconquerida e trunfante; o do sometemento á sistemas e reximes incompatibles co-a sua Natureza e a sua prosperidade, ou o da emancipación salvadora, que faga de Galicia, en vez d-unha terra envilecida e despreciada, unha rexión viva e culta, poboada por homes libres. *(Aprausos).*

SETE ANOS XORDA, MUDA, CEGA...

¡Primeiro Día de Galicia, que celebramos trás da Dictadura! Hoxe fala a nosa Terra, despois de vivir sete anos xorda, sete anos muda, sete anos cega.

Xorda, hasta esquecerse de si mesma, do seu idioma esgrevio e amoroso, proscrito coma todo intento de reivindicación rexional; pro xorda tamén, pra non avergonzarse ouvindo ô coro das rendidas adulacións, que outros anos, por estes mesmos días, os asistentes de americana ofrecían á cantos entorchados, ebrios de mando, paseaban por Galicia a sua teatral fachenda.

Muda, porque nin siquera nos concellos expresóu seu sentir, suas arelas o pobo, e cando aínda quedaba na prensa un baluarte inconquistable, refuxio derradeiro dos loitadores xenerosos pol-a terra e pol-a liberdade, houberon de encañonarse contra él, hasta esborrallal-o en forza de multas, suspensións i encarcelamentos, as artillerías dos gobernos de provincia, militares e civiles. *(Aprausos).*

E cega, cega pra non ollar o contraste

irritante d-unha España relaxada dende o poder na mais escandalosa orxía d-ouro, mentras, por outra banda, solo á conta de Galicia as caixas do Estado facian economías. E así, un día nos arrincaban de Sant-Yago a Escola de Veterinaria, outro día as Escolas de Náutica e as granxas agrícolas; hoxe se nos denegaba o Ferrocarril Central Galego e mañán decretábanse, pra deixar tolleita unha rexión sen camiños de ferro, as escrusivas por carreteira, ou se impedía, por protexer os trigueiros, a libre entrada do millo, coma se os nosos dous millóns de labregos non tiveran direito siquera, á comer no seu xusto precio un anaco de broa miserabre. *(Aprausos).*

Xorda, muda, cega e aínda despois, botada pol-o chán a Dictadura, cando Galicia coidaba recobrar os seus sentidos, a voz da sua gorxa e a lus dos seus ollos, tivo que os empregar desesperadamente en defender o único legado considerabre herdado d-aquel rexime, o ferrocarril Zamora-Cruña, disputado á Galicia mentras que á ningunha rexión de España se lle regateóu un kilómetro de vía, nin se lle demoróu un prazo da construcción. *(Aprausos).*

A DICTADURA E OS VELLOS POLITECOS

Mais, ¿non foi ese rexime nefando rexime do desenfreno par-os ricos e d-agobio par-os probes, rexime de asoballamento par-as arelas espiritoales e de relaxo par-os mais baixos apetitos—non foi ese rexime acollido con aprauso e saudado con xúbilo pol-a nación española? Eso dín, buscando unha xustificación enganosa, os que foron botados da gobernación do país, pol-o couce displicente do dictador.

Compre saír ô paso d-ese sofisma, c-o que pretenden cohonestar a sua triste desaprensión, os que agora están de novo convertidos en acólitos serviles, da mesma maxestá que os repudiara denantes. Porque España non recibéu con ledicia o advenimento ô poder do rexime dictatorial. Se tal fixera, habíamos de confesar que era, un país consubstancial co-a servidume. *(Aprausos).*

España reloucóu de contenta, por se ver libre—aínda que fora pra ensayar unha sustitución recusable—d-esas mesmas oligarquías que hoxe agardan, solertes e traicioeiras, a ocasión de volver ô asalto dos feudos, de onde foron decepadas pol-a folla vingadora d-unha espada arrogante. No 1923 España refolgóu a gusto un instante, por se sintir ceibe, destrabada da opresión caciquil, da praga de políticos caducos, co-a sua crásica colección de xenros, fillos, muñidores e pasantes, que na escala zoolóxica da política integran a crasificación dos parásitos comensales. *(Aprausos).* Eses mesmos que agora andan xa facéndolle o amor ôs distritos, e mentras non chega a hora das enchentes presupuestarias, vanse axudando co-as bicocas dos Monopolios e os Paritarios, as alcaldías e as diputacións retribuídas, e cantas prebendas deixóu como apetitosos despoxos a Dictadura que maldixeran, os que están prontos a reencarnala. *(Aprausos).*

Esa Dictadura contra â que eles nada intentaron, senon foi apuntalal-a co-a sua cobardía, co-a sua abstención, co-a sua entrega pasiva e rebañega âs veleidades e os caprichos da tirania. *(Aprausos).*

Galegos: pol-a dinidade de Galicia e de España, pol-o que temos de homes libres, pronunciémonos solemnemente, facendo este xuramento ante o altar da Terra, contra os vellos políticos que trouxeron a Dictadura e contra a Dictadura que non fixo imposible o retorno dos vellos políticos. *(Longa ovación).*

A IMPOTENCIA DO REXIME PROVINCIAL

Pro non chega con repudiar as persoas; non abonda con residenciar á uns pra instalar á outros, que, o día de mañán, poidan recair nos pecados combatidos. No renovamento han d-entrar os homes e as fórmulas, as xentes e os sistemas. E coma primeiro obxetivo, un apremio hestórico ven postulando a modificación da estructura administrativa, política i-espiritual d-España, no senso de acomodal-a âs realidades vivas do país, ao que un xenial meditador de Castela, Xosé Ortega Gasset, chamóu «discontinuida-

des cualitativas», «confins interiores», que cristalizan e se incorporan nas variedades rexionales.

España é hoxe un mosaico adeministrativo, retallado en medio cento de provincias, tan irreal, tan artificioso e tan frío com-os mosaicos cerámicos. As provincias, herdando este nome das divisións militares romanas, non podían ser outra cousa que os aparatosos, valeiros tinglados do cesarismo centralista. Hasta poideramos decir que as cabezas visibles das provincias foron moitas veces pretores, con un nome mais civil; pretores que algunha vez sintiron a saudade do triclinio de Heliogabalo, e outras convertiron o chan alfombrado do seu despacho oficial en pista de gladiadores. *(Aprausos).*

Do fracaso do rexime provincial, falan os feitos c-unha elocuencia insuperable. Endexamais as diputacións tiveron tanta amplitude de funcións e tanta folgura de meios económicos, coma dende que a Dictadura compuxo e promulgóu ese torpe enxendro lexislativo, que se chama Estatuto Provincial. Pois a sua laboura sigue sendo tan probe e de tan curtos alcances, coma nos mellores tempos do rexime anterior.

Cando unha diputación quixo desempeñar as suas xenuínas atencións de beneficencia, e prestarl-a a os tolos, os xordomudos, os cegos, os leprosos, etc. da provincia confiados á sua tutela, topóuse na imposibilidade de cumprir isoladamente esa elemental finalidade. E houbo de reclamar o apoio das demais diputacións galegas, pra pensar en facer un Manicomio rexional, un Colexio rexional de xordomudos e cegos, unha Leproseiría rexional, etc. ¿Non é esta unha confesión paladina de que o rexime de provincias non responde ás necesidades, cada día máis complexas, dos pobos adeministrados? ¿Pódese amostrar mais forte argumento en pró da constitución da mancomunidade, ou, mellor, de que Galicia debe rexirse por unha Diputación única, que asuma o poder rexional. *(Aprausos).*

Pois lembrádevos de que o probrema de beneficencia púbrica mais tráxico de Galicia, aínda está por desfrorar. Na nosa Terra, según as estadísticas morren vintecatro tísicos cada vintecatro horas, un en cada hora do día. As duas terceiras partes d-ese número son xentes probes, sen recursos pra unha curación eficaz. A inmensa mayoría d-eles morren, porque as diputacións galegas aínda non foron d'abondo pra levantar, a os aires purísimos d-unha montana céltiga, un sanatorio siquera pra tuberculosos probes. *(Aprausos).*

A impotencia do rexime provincial é hasta unha ameaza pra nosa saúde e pra nosa vida.

O CESARISMO CENTRALISTA

Decíavos que a orgaización adeministrativa provincial, viña á ser o tinglado do cesarismo centralista. España é hoxe un país tan dominado pol-a obsesión centrípeta que ten hasta o dereito á respirar hipotecado á Madrí.

O centralismo é unha organización incompatible con todo rexime democrático; pois ten condición de ser unha supervivencia do absolutismo. É o absolutismo exercido sobre os órgaos internos e os seitores vivos da nación, caracterizándose pol-o imperio do «balduque» e da «covachuela» crásica, que estrucha e aniquila todol-os pulos da espontaneidade nacional. *(Aprausos).*

España padece d-un mal, que eu chamei n-outra ocasión «o narcisismo do ombrigo»; do ombrigo d-España, que non é outro, senon o seco e conxestionado ombrigo do páramo. Os intreses colectivos e os probremas xenerales que extravasan o circo umbilical, son intreses que non intresan, son intreses e probremas ô marxe. Dixérase que España existe pra Madrí, en lugar de Madrí existir para España.

O DESPERTAMENTO XENERAL DOS REXIONALISMOS IBÉRICOS

Estas premisas ideolóxicas i-hestóricas exprican os dous grandes movimentos políticos que se rexistran en España á hora presente: un que pugna por mudar a forma do Goberno; outro que loita por trocar a forma do Estado, pra moldear de novo a que puderamos chamar anatomía constitucional de España.

Asistimos hoxe á un prodixioso despertamento xeneral dos rexionalismos ibéricos. As rexións españolas, como obedecendo á un conxuro, rexurden da tumba onde estaban oficialmente amortalladas, e dispóñense á recadar o dereito á rexirse por sí mesmas, á manumitirse do centralismo abafante, e á reivindicar a sua persoalidade política e administrativa, a sua fala e as suas institucións xurídicas tradicioales. Endexamais, dende fai catro séculos, dende que a man de ferro dos Reis Católicos despoxóu de libertades os antigos reinos, se produxo fenómeno semellante na vida española.

Primeiro, Cataluña, irmán maior, precursora na xesta emancipadora, solar da nova cultura grecolatina, que, esmorecida nas ribeiras groriosas do Helada e do Tiber, reflorece a o cabo de dous milenios nas beiras do Llobregat, falando o idioma de Ramon Lull. Cataluña anda agora, como froito d-unha intelixencia antre todol-os seus sectores e forzas politecas, a compoñer o Estatuto que haberán de sancionar as prousimas Cortes, como carta magna da autonomía catalana.

Pero tamén pol-as vertentes central e occidental do Pirineo, baixan en riada vigorosa car'a Meseta, as arelas rexionalistas. Aragón ergue o branco estandarte abatido dende a execución do seu Xusticia maior Juan de Lanuza, como enseña do novo movimento aragonesista.

E ó mesmo tempo, os efectivos políticos todos de Navarra e Vasconia, non satisfeitos c'un rexime de concerto económico suxeto ás veleidades da políteca central, alianse pra reconquerir a plenitude do rexime foral, que outro tempo gozaran aquelas provincias.

Os ventos do Levante tránnos os clamores das «xermanías» de hoxe, pois a quentura d-ese gran fogar do espírito valencianista que se chama «Lo Rat Penat», transfórmase en formento d-unha puxante reacción rexionalista.

E Andalucía comenza á superar o flamenquismo. O verbo de Gastalvé e a pluma de Blás Infante, convírtense en guías do andalucismo, que ha de entroncar o porvir da rexión meridional de España, c-os antigos exprendores da Bética de Séneca, da Bética de Averroes.

Asturias apréstase tamén á defender a reivindicación da sua persoalidade, ben merecente de ter algunha outra prerrogativa, qué a de decorar o membrete dos Príncipes. *(Aprausos).*

Pero aínda faltaba Castela, a Castela libertaria de Villalar, que tamén se sinte víctima propiciatoria do pulpo centralista, enroscado n un dos seus outeiros aspérrimos. En Salamanca, en Burgos, en Valladolid artigúlase hoxe a cruzada de «Acción Castellana», que ven á ser a correspondencia central dos movimentos autonomistas da periferia. *(Aprausos).*

OS IDEALES DO AUTONOMISMO GALEGO

¿E Galicia? Tamén par'a nosa Terra, galegos, chegóu a hora do despertamento. D-aquel sono de morte, en que o poeta Añón a vira debruzada, Galicia escomenza agora á espreguizarse vigorosa.

Datan de fai quince anos, os primeiros vaxidos das ideas autonomistas en Galicia. Foi estonces cando prencipióu á dar frpitos vizosos, na literatura e no arte, na cencia e no xornalismo, a semente dos Precursores.

Hoxe o pensamento galeguista, as arelas reivindicatorias da persoalidade rexional, entraron n-ese crítico intre biolóxico en que as imprecacións dos bardos e as teorías dos pensadores, se incorporan e trasfunden na concencia política da masa. As lucubracións de gabinete, están adequirindo a forte envergadura dos principios ideolóxicos que se debaten no balbordo do ágora.

E un movimento que, nos comenzos, moitos coidaron extravío inelegante de intelectuales, ven á ser hoxe a mais forte e pura afirmación de rebeldía que se levanta en Galicia, e que vai gañando, hora por hora, no agro e nas cibdades, o arraigo e a fé que solo consigue unha políteca, cando é, mais que eso, unha verdadeira relixión cívica. *(Aprausos).*

Nós vimos a construir unha nova Galicia, que sexa como espello da sua propia esencia étnica. Queremos unha Galicia autó-

noma, señora de sí misma, que sexa oficialmente o que ela é naturalmente. Levando os principios democráticos á sua mais radical manifestación, arelamos que o pobo galego entenda directamente nos seus probremas, sen intromisión de quen, alleo á eles, os resolve sen conocel-os, sen sintil-os, sen vivil-os, como poidera resolver os probremas do Congo. *(Aprausos).*

Pero un rexime d-autonomía integral, que non sexa unha gracia gobernativa, senón unha forma xurídica recoñecida no Código fondamental do Estado. Unha autonomía-rexional asentada na municipal, con dereito ô uso da nosa fala, inxustamente desterrada das escolas e das cátedras de ensiñanzas superiores; con igualdá de dereitos par-a muller e o home, adoptando o sistema electoral da representación acumulativa ou proporcional, con veto expreso contr-a elexibilidá dos que non traballan, pois quen non renda á sociedade unha función útil non ten dereito a represental-a; co-a terra libre de gravames, pr-os que a traballan, tendendo á remediar a escesiva subdivisión das leiras, á decrarar inembargables aquelas que o labrador precisa pra sua mantenza e precura pol-a sua man, á eximir da contribución urbana as miserentas chouzas en que viven moitos dos nosos labregos, a supresión do imposto de cédulas, á que se reconoza o dereito de retracto á favor do arrendatario e o aparceiro, a libre importación do millo e de canto precise a agricultura galega, a revisión da lexislación e da actuación foral da Dictadura... En fin o autonomismo galego presenta no seu programa solucións a os probremas económicos de Galicia, preferentemente agrarios, que aínda non foron hastra hoxe debidamente defenidos *(Aprausos)*, Y-é que, en remate de contas, nós defendemos o que todos vós sentides. No autonomismo galego estructúrase de xeitó sistemático o que a xeneralidade dos galegos conscentes anséa par-a sua Terra, de xeito vago e difuso.

O AUTONOMISMO E O INTERNACIONALISMO

Antes de poñer remate ás miñas palabras, hei de me facer cargo d-un prexuicio que trata de nos colocar ôs autonomistas, de costas ás correntes mais avanzadas do moderno internacionalismo. Non falla quen nos acusa, de pretender encerrar en fronteiras infranqueables a nosa Terra, cando precisamente tratamos de a reincorporar á Europa.

Nunca Galicia foi mais podeirosa como unidade autónoma, que no tempo d-aquel Arzobispo Xelmírez, que foi coma un verdadeiro Presidente de república galega, e nunca tampouco foi mais europea; posto que o camiño francés, como reconoceu fai pouco Paul Claudel, fixo de Compostela o meridiano espiritual e cultural do Occidente. *(Aprausos).*

Así coma na políteca nacional eu señalaba denantes a existencia de dous movimentos coetáneos, un tendente á renovar, á democratizar á forma de Goberno e outro tendente a trocar a estructura do Estado, tamén na políteca xeneral do mundo advírtense á hora d-hoxe duas tendencias características da nosa época:

D-un lado, as ansias de chegar ô superestado, a unha entente internacional de todol-os pobos. Briand proieuta os Estados Unidos de Europa. Wilson maxina a Sociedade das Nacións e fúndanse en Ginebra, a Cámara do Comercio Internacional, a Oficina Internacional do Traballo, a Oficiua Internacional de Cooperación Intelectual, etc.

D-outro lado, as reivindicacións nacionalistas nunca se manifestaron en Europa, Asia e América con tanta puxanza como agora. ¿Quén pode negar que Sandino e Masaryck, De Valera e Gandhi, libertadores de Nicaragua e Checoeslovaquia, de Irlanda e da India, son figuras epónimas, tal vez as mais groriosas do noso tempo? *(Aprausos).*

Y en canto ô exempro dos grandes pobos, ¿que son os Estados Unidos, senón unha Confederación de 48 rexións, políticamente independentes? E buscando o antípoda d-esa república capitalista ¿cómo pode esquecerse que a Unión Soviética está constituída encol de bases análogas, e que hoxe se ensiñan oficialmente nas duas Rusias mais de tres-

centos idiomas diferentes, prohibidos no tempo dos zares?

Unha e outra corrente internacional, a que pugna pol-a entente superestatal e a que estimula o rexurdimento dos particularismos étnicos, lonxe de ser contradictorias, converxen ô mesmo fin: a supresión das fronteiras fiscales, de xeito que non haya países económicamente escravizados por outros e a reducción dos exércitos, á fin de instaurar a paz e a liberdade permanentes na humanidade, ideal que endexamais se poderá realizar, mentras uns pobos vivan de asoballar á outros.

Pois esa cobiza universalista,—como vos decia Castelao—ese outo sentido humano, ven a ser un dos atributos ideolóxicos con que o autonomismo galego se define, se honra. *(Aprausos)*.

VERBAS ÔS HOMES SEN FÉ

Quero que as miñas verbas derradeiras, vaian dereitas á chantarse na concencia dos desilusionados, dos homes sen fé, dos que non profesan ningunha idealidade. España é o único país d-Europa onde aínda hai xentes que confesan sen rubor o seu indiferentismo político.

Pois á os que observan sitemáticamente esa conducta de nugalla inhibitoria, a os que botan enriba de sí o estigma d-esa vountaria interdicción civil, temos que denuncialos pol-a responsabilidade que contraen co-a Terra. Eles son cómplices conscentes, aínda que por omisión, de todol-os que a aldraxan, de todol-os que a traicionan, de todol-os que a teñen aferrollada. *(Aprausos)*.

Estamos na hora da loita. Ser ou non ser, é o dilema. E os que se neguen á axudar dende a esfera do seu valimento a causa da redención de Galicia, que é nosa tanto como d-eles, merecen ser resellados na categoría desleal dos «emboscados.»

Pra todos hai un posto nas milicias cívicas da galeguidade, mais os mozos non poden, menos que ninguén, esquecer que o seu deber está eiqui, porque o alento vigoroso e rebelde da xuventude ha de sel-a tónica das xornadas groriosas que se aveciñan.

N-elas tampouco pode faltar a muller. Nós queremos que as nosas compañeiras, aspiren á merecer unha ademiración mais duradeira, que a que en nos despertan pol-a sua xentileza e pol-a sua fermosura. Queremos que elas endexamais poidan chegar a ser un lastre morto par-os ideales do home, pois que tamén os deben compartir e defender, identificadas con eles cordialmente. *(Aprausos)*.

¡EN PÉ...!

Este Día, vigueses, abre unha era nova par-os destiños da Pátrea galega. Endexamais se diga de nós, que somos «almas rendidas». Endexamais volva á ser Galicia territorio colonizado pol-as taifas electoreiras das vellas oligocracias. Fagamos do berrro «Terra e Liberdade» o noso lema redentor.

Galegos, vigueses, Galicia reclama a axuda de todos. E responden do â chamada do poeta que hoxe nos preside,

«...En pé, sereos,
a limpa frente erguida,
cantemol-o dereito
â libre, nova vida.
¡Ô redor da bandeira azul e branca,
ô redor da bandeira de Galicia!»

(Cramorosa ovación, que se alonga durante varios minutos. Vivas a Galicia).

PESOS DE RÊDE E CHUMBEIRAS

pol-o Tênente AFONSO DO PAÇO

(ILUSTRACIÓS)

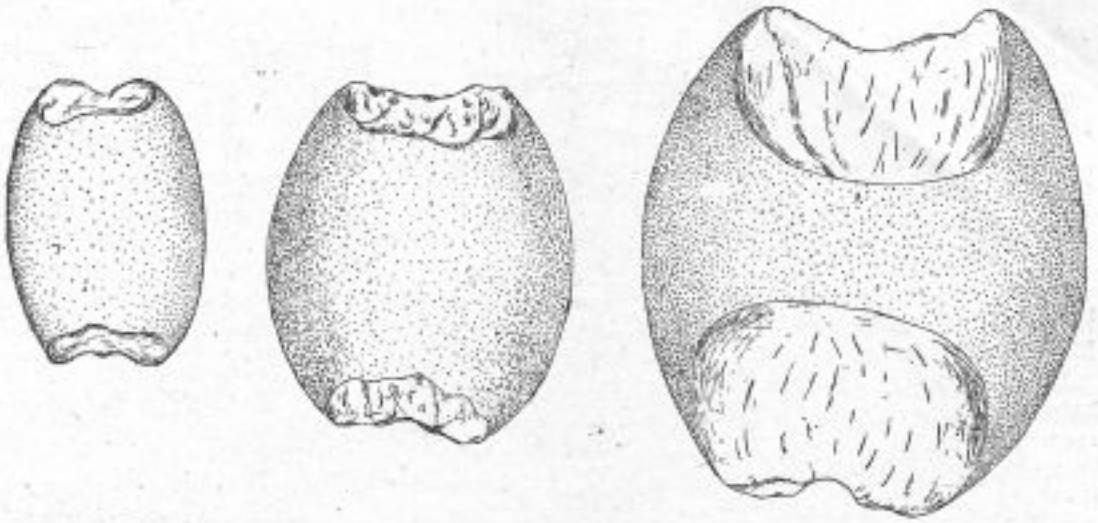

FIGS.—1, 2 e 3

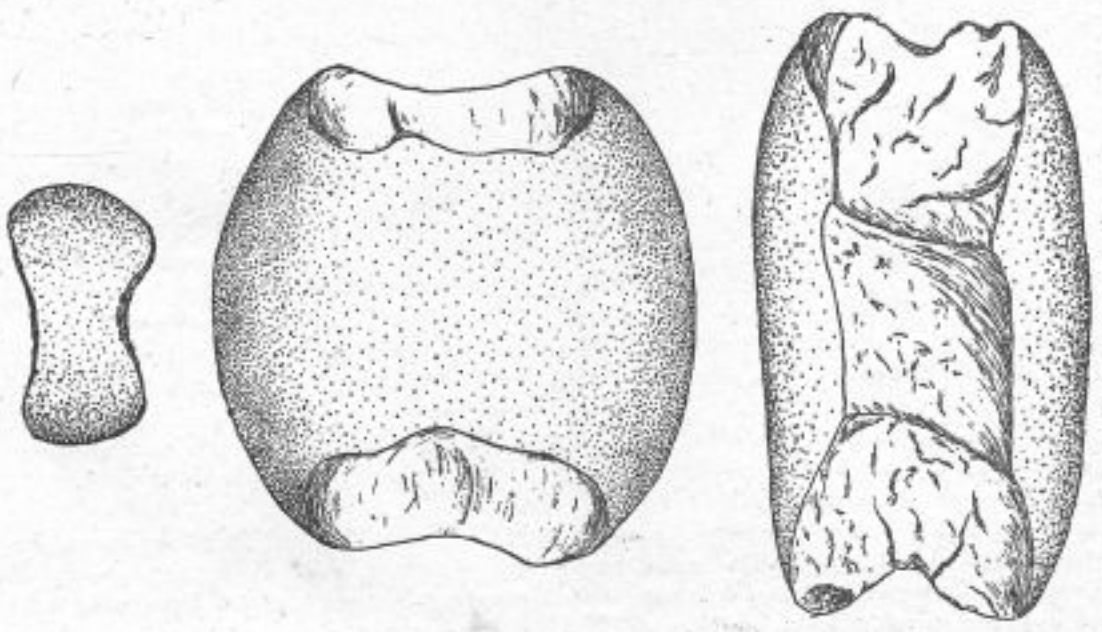

FIGS. 4, 5 e 6

A PERDA D'UN VETERANO DO GALEGUISMO

Euxenio Charlón=Bondade e Enxebreza

O galeguismo tivo unha grande perda: a de Euxenio Charlón, un dos bós e xenerosos» por antonomasia. No cimeterio da sua cibdade natal—Ferrol—durme xa o derradeiro sono. Somos á choralo cantos fumos seus amigos: moitos miles de galegos.

O nome de Charlón chegóuse á facer popular na nosa terra. O fondo sentimento de galeguidade que mantiña sempre aceso na i-alma levóuno a xurdir con verdadeiro relève. E asín sendo un sinxelo traballador manual puido erguerse ata a outura d'exemprar galego representativo.

Era un modelo d'enxebrismo. Pro do enxebrismo conscente e de pura cepa. E da socarronería da raza que chuchou en xeiras d'estudo pol-as aldeias da mariña e da montana soupo tirar un humorismo acugulado de inxenio que xorraba co'a gracia da i-auga das fontenlas campesinas nas suas parolas e nos seus escritos.

Dono d'un nobre espíritu e d'un coraçón imenso que non lle collía no peito, nunca en ningures puxo fel en nada mais que nas diatribas en contra dos galegos ruíños e desleigados. Perante estes trocábase n'un lión de poutas rexas dispostas a rachar e a ferir.

Euxenio Charlón era un artesán artista —d'oficio ebanista, que merecía xustamente o título d'imaxineiro, pois puña alma nas suas belidas tallas lembrando os xurdios traballadores dos antigos gremios—que soupo superarse á sí mesmo valéndose da forza do fondo enxebrismo racial que atesouraba.

Nas horas de vagar, na xuntanza d'outro bó galego, Sánchez Hermida, escribíu algunhas pezas de teatro que conqueriron grande popularidade na Galicia e nas colonias dos nosos peisanos das Américas. Entr'elas «Mal de moitos», «Trato á cegas», «O Manciñeiro» e «Axúdate», que repersentadas pol-os seus propios autores—á sua vez notabres actores cómicos,—facían escachar de risa á cantos asistían ó seu desenvolvimento nos escenarios.

Euxenio Charlón, coma home de rexa freba racial, deprocatóuse, cicais sin ter lido a Nietzsche, de que «non co'a cólera senon co'a risa se mata» e por iso botando man das frechas sotís do humorismo puxo no cadafalco do ridícolo ós caciques, ós esplotadores das supersticións, ós que cobran seu quiñón nas marxes da inorancia e ós desleigados que efeito do formento da escravitude que cinco séculos de centralización lles meteron no sangue avergóñanse de se ren galegos.

¡Probe irmán Charlón! Modelo de cibdadáns e de patrianos esgrevios, exemplo vivo d'homes honrados á carta cabal, corazón de neno, «specimen» de bondade e xenerosidade, cabezoleiro d'un enxebre niño familiar que agora sofre co'a fríaxe da orfandá a tristura da miseria, os bós galegos non poderemos esquencerte nunca. ¡Si como fuches tí fosen outros moitos obreiros de Galicia; hoxe a nosa terra xa andaría no camiño recto da sua total liberación! Deixas un branco ronsel de virtudes na salgada xerfa do mar da vida galega que nada poderá esmorecer. Sempre que haxa que citar un obreiro modelo d'artesáns artistas todo galego, con espírito de gran señor, o teu nome lumioso volvoreteará nos nosos beizos.

¡Acouga en paz na terra que tanto quixeches, e que as flores da gratitude non deixen nunca de se mostrar vizosas encol da cova onde teu corpo apodrece, cheias do orvallo do sentimento de cantos te coñecimos!

¡Euxenio Charlón! Duas verbas evocadoras d'un arquetipo de xurdia galeguidade que farán sempre andar á presa os latexos de moitos corazóns.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

UN MOIMENTO EN SANT-IAGO

INAUGUROUSE o moimento de S. Francisco por Asorey en Compostela. Outra ordeación de pedras, carregadas de ispirazón e dispostas pr'a eternidade na paisaxe artística de Sant-Iago. Agardámol o outono pra chegar devotámente ô seu pé e sentir e falar ô seu carón.

CONFERENCIAS EN RIBADAVIA

O Club Artístico de Ribadavia orgaizou, e rematou brilantemente, unha intresantísima serie de conferencias galeguistas co a concurrenza d'unha enorme cantidade de xente e de canto hai de millor na vella e groriosa vila ourensán. As conferencias tiveron lugar no mes de xulio, suxeitas ao seguinte orde:

O día dous, falou Otero Pedrayo en col de: «Galeguismo e galeguidade».

O nove, Florentino L. Cuevillas, sobre: «Prédica galeguista».

O dazaoito, Primitivo R. Sanjurjo, de: «A música galega».

E o vintetrés, Alvaro de las Casas, que disertou sobre: «O deber d'autual democracia galega».

A final o Club obsequiou aos conferentes c'un espléndido xantar ao que concurriron representaciós da Irmandade Galeguista d'Ourense. En Ribadavia ficará por sempre un ledo recordo d'esta obra cultural que prendeu á xente no maior entusiasmo.

O MOSTEIRO D'OSEIRA

O 3 d'agosto posesioaronse solenemente do antigo e admirabre mosteiro de Santa María d'Oseira, os monxes cistercienses que o van habitar na aitual restauración.

Ao aito asistíu o Nuncio da S. S. monseñor Tedeschini o obispo d'Ourense Sr. Cerviño e catro abades mitrados, entr'eles o de Samos, fillo da Terra.

Ao parescer estes monxes propóñense faguer na Martiñá o Monserrat galego, constituíndo un grande centro d'estudos adicados ao coñecimento e espallamento da cultura galega. Por outra, cunde a ideia de faguer eiquí o enterramento de todol-os fillos ilustres da Galiza. N'este caso Oseira podería voltar á ter a enorme sinificación que tivo na Edade Meia, ou ainda mor, e todos nós sentiríamos a obriga de xuntarnos rente d'ele vendo nas suas pedras outro dos grandes lampadarios da nosa xesta espritoal.

ASOCIACIÓN DE ESCRITORES GALLEGOS

Ao final xa está legalmente constituída a «Asociación de Escritores Gallegos» qu'era unha das orgaizaciós mais percisas na nosa terra. Elementos sinaladisimos da nosa inteleitualidade xuntáronse en Ourense, nomeando a seguinte directiva:

Presidente: Ramón Otero Pedrayo.
1.º Vice: Antón Vilar Ponte.
2.º Vice: Alfonso R. Castelao.
3.º Vice: Antón Noriega Varela.
Segredario xeral: Alvaro de las Casas.
Vice: C. Fernández Mazas.
Tesoureiro: Vicente Risco.
Contador: Roberto Blanco Torres.
Bibriotecario: Xacinto Santiago.
Vocaes: Valentín Paz Andrade, Rafael Dieste; Xesús Bal e Gai, P. Rodríguez Sanxurxo, Florentino L. Cuevillas e F. Fernández Armesto.

LIBROS

CINCOENTA HOMES, de CASTELAO

FAI ainda non unha lúa rexistrábamos «As cruces de pedra na Bretaña». Agora os «Cincoenta homes». Unha boa presa d'eles. Cada un no seu sitio dibuxado, demarcado, cravado na sua esenza co ise poder de maravilla que teñen os lentes de Castelao pra coller a detremiñante esenzal no decorrer d'augas de cada vila. Eles—os homes, cada un d'eles—non sospeitan nada. Riránse ô follear o fermoso, o crudel, o compasivo volume, pois como na traxedia os autores se non decatan do seu sino agás d'algún istante, un lóstrego psicolóxico, de borracheira ou de paixón insospeitadada. Istes homes non forman moitedume. Son todos terribremente egoístas. Cando Castelao dibuxa moitedumes fai circolar n'elas un va-

por, neboeira ou lus, da ialma enorme da Galiza. Gracias â orgaización i-o tipo moderno da sociedá istes homes seguen cada un a sua órbita, sin chocare entre si. O home que se casou por amor propio esperta ideas de asesinato no home que non atopa oportunidade pra matar porque hai unha policia i-é moi gustoso o viño da taberna. N'un tempo feudal e bravo os homes comeríanse ús ós outros, orgaizaríanse en xerarquía de forzas e disfroitarían d'ise socego que lles dá licenza pr'andar pol-o mundo pra ser surprendidos na maor intimidade. O prólogo de Castelao dí todo o que se pode dicir dos seus homes. Son cuáseque todos eles, homes da beiramar galega, beben viño branco, pasean bigotes, panzas, bocas avarentas, bigodeiras formidabres, leontinas e chapeus de mosqueteirismo de caciquería por laxeados e soportales mollados pol-a brétema atrántica. Os tipos nobres—o emigrante, o que foi home—pasean seus ollos pol-o consolo das paisaxes de val e costa. Castelao quixera outros homes, sabe qu'os hai. Contodo tamén ama á istes que dibuxa quitándolles os noxos desque os ceiba pol-o mundo. Tamén Balzac amaba os seus esquemas e sabía qu'eles xuntos non facían o pobo francés. Un nome que ven cando se fala de Castelao. Igoal poder e locideza. Ca ventaxe que n-é preciso debullar acuguladas páxinas de prosa pra chegar â realidade das vidas.

Dr. Aurelio Gutiérrez Moyano, CIRUGÍA EN LA TUBERCULOSIS PULMONAR, Coruña, 1930, Imprenta Moret.

Conferencias pronunciadas nas Xornadas Médicas Galegas, agora limpamente editada pra ben dos estudos médicos pois n'iste traballo preciso e obxetivo do Dr. Gutiérrez Moyano atópanse craramente eispostas as intervenciós quirúrxicas en tisioloxía con grande doutrina i-abondo de exempros.

Xesús Carro García, O TÍMPANO DA CAPELA DE DONA LEONOR, Pubricado en Arquivos do Seminario d'Estudos Galegos - V 1930, Seizón de Historia.

Precioso estudo no qu'o sabeo arquiólogo Sr. Carro García demostra como a capela chamada do Deián, na solaina do Obradoiro da Basíleca compostelán débese chamar como n'outrora de Dona Leonor, pol-a d'iste nome Dona Leonor González, muller de Roy de Soga, moi partidaria do Arcebispo D. Berenguel, fundadora asegún as iscripciós descobertas e os documentos estudados pol-o Sr. Carro. Rematada interpreitazón das eisculturas do tímpano, hoxe levado ô Museu da Catredal.

REVISTAS

GALICIA CLÍNICA, Junio de 1930.

Sumario: Dr. Royo Vilanova:—«Los problemas de la medicina y la carestía de los enfermos».—Dr. Montes Nájera: «Consideraciones sobre el tratamiento endocrino de la esterilidad».—Dr. A. Nieto Méndez: —«Crenoterapia».—Dr. Beato:—«La reacción de Rafka a la parrafina».—Dr. Merino Simón: — «Blenorragia crónica, su tratamiento».—Dr. Spyridián Oeconomos:—«La infección colibacilar del aparato urinario». —Dr. H. Sicyro:- Pediatria».—Dr. J. Iruegas:—«Aparato digestivo, nutrición y secreciones internas».—«Congresos y cursos de perfeccionamiento.»—«Libros escogidos».—«Tisioterapéutica».—«Indice bibliográfico». —Notas sueltas.

BIBLOS, Revista da Faculdade de Letras da Universidade de Coimbra, Fascs. V e VI.

Sumario: Manuel de Silva Gaio: «João de Deus», Guido Battelli: «Le Saudades Paganas», di Anthero de Quental e la poesia clásica di Giossé Carducci.—Gonçalo de Reparaz Junior.—«Mestre Jacome de Malhorca», cartógrafo do Infante.—Vergilio Correia: «Da importância dos museus regionais».—Dr. José M.ª Rodrigues: «Ainda a dupla rota de Vasco de Gama em os «Lusiadas» V. 4-13, e a argumentação do Senhor Almirante Gago Coutinho».—Amorim Girão: «Esboço duma caria regional de Portugal».—Mariano Saldanha: «O sati hindu e o centenário da sua evolução».—Ernesto Donato: «Os *Reservados* da Biblioteca da Universidade de Coimbra».—P. José dos Santos Mota: «Métrica de Camoens».

LA NOSTRA TERRA, Mallorca, Juny, 1930.

Sumario: «La Personalitat Histórica de Mallorca i la seva bandera».—«Mateu Obrador Bennásser» (esbós biográfic continuació), por Antoni Pons.—«Fonts lluminoses» «Pregária de Corpus, poemas de Guillem Colom.—«La Vida Humorística; Romanticismo», por Joaquim Verdaguer.—«La qüestió dels sauris davent la ciencia», por Bartomeu Darder i Pericás.—«Asocia-

ció per la cultura de Mallorca».—«Els llibres».—«Reculls de fora».—«Noticiari».

Revista forte, esperta, segura. Lêmos con lediza os aitos celebrados no centeario de Mistral. I-o poema de Guillem Colom «Pregaria de Corpus» lido en Monserrat no xantar da Diputazón de Barcelona aos felibres proensals, que remata: Irenca, Jenyer—és hora já—els dogals—que oprimeixen les barres catalanes!»

REVISTA BIMESTE CUBANA, Ed. pol-a SOCIEDAD ECONÓMICA DE AMIGOS DEL PAÍS, Habana, Mayo - Junio 1930.

SUMARIO: «Martí en la prensa», por J. Hernández Carvajal.—«La extensión universitaria en la vida moderna», por Teodoro Johnson.—«La Sociedad como organismo», por Adrián del Valle.—«Sobre mitos brasileños y cubanos», por Fernando Ortiz.—«Nuevos datos para la biografía de José María Heredia» (conclusión), por Nicolás Rangel.—«Sobre el antiguo matadero de la Habana», por Héctor de Miranda.—«En torno á los nuevos», por Manuel Pedro González.—«Viaje por Europa» (conclusión), por José Antonio Saco.—«Los rayos ultravioleta en la isla de Cuba», por Aurelio M Espinosa.—«Alejandro de Humboldt y la Sociedad Económica», por X. X. X.—«Cuba en el extranjero», por Mario Sta. Cruz.—Revista de revistas.—Bibliografía.—Indices.

PUBLICACIONES DEL CENTRO GALLEGO, IV Y V CURSO DE CONFERENCIAS, Montevideo, 1930.

SUMARIO: Ramiro Maeztu: «El sentido del Hombre en los pueblos hispánicos».—José G. Antuña: «Nuestra lengua y la expresión propia americana».—Gerardo Diego: «Actualidad poética de Fray Luís», «La Vocación poética».—Eduardo Blanco Amor: «Cateo y denuncia de un posible arte gallego.—Juana de Ibarbourou: «El Rey Alfonso y las Cantigas de Sta. María».—Luis Gil Salguero: «El excepticismo de Francisco Sánchez».

Sin falar das agudas conferencias de Gerardo Diego—un pouco estropeadas pol-o ascetismo pedagóxico dos Altos do Hipodrómo, hai n'ista serie duas que nos intresan. Eduardo Blanco Amor é sempre o bó catador das esencias galegas e por riba das modas sabe siñalar os valores vidales da arte galega. O papel de Francisco Sánchez figura singolarmente amingoado na conferenza de Luís Gil Salguero: estima a Sánchez como un fondo pensador triste pol-a impotencia da razón mais sinceira e valente què non pudo infruir nas escolas posteriores.

GALICIA, Revista del Centro Gallego de Montevideo, Abril y Mayo de 1930. Número especial dedicado a La Coruña.

ARTIGOS do Dr, Sánchez Mosquera, Blanco Torres, Estrada Catoira, Eladio Rodríguez González, Xosé Lesta Meis, Gumersindo Busto, Carré Aldao, Sigüenza, A. Vilar Ponte, Francisca Herrera, Cabeza de León, Ponte Patiño, etc. moi intresantes. Nin unha soila liña en galego.

Imp. NÓS - Linares Rivas, 50 - A Cruña

F. ROMAN E SACO

DROGUERIA e FARMACIA

Pereira, 19 — OURENSE — Teléfono 28

P A R D O

ÓPTICO CENTÍFICO

Preguntoiro, 32 — SANTIAGO

San Andrés 50 — A CRUÑA,

CASA EISCRUSIVAMENTE ADICADA A ÓPTICA CENTÍFICA

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfeito posibres, convenlle envialos aos

Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.

Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

Droguería e Farmacia

LUIS FÁBREGA

Progreso, esquina a Luís Espada

OURENSE

MERQUE VOSTEDE

Plumeiros RAFIUM

De mais dura qu'os de pruma e limpan millor. Véndese en todol-os estabrecimentos do ramo

Andrés Perille - OURENSE

BODEGAS GALLEGAS, PEARES E OURENSE

Viños finos de mesa: Tinto TRES RIOS. Blanco BRILLANTE

LOS GALLEGOS blanco e tinto

Macía e Valeiras, Apartado 18 - Ourense

Sanatorio Quirúrgico de San Lorenzo

SANTIAGO DE GALICIA

DE LOS PROFESORES

D. Fernando Alsina y **D. Antonio M. de la Riva**

CIRUJANO — GINECÓLOGO

Establecimento dotado de todol-os elementos que exixen a terapéutica e a hixiene modernas, situado nas aforas da poboazón, moi cerca do paseo da Ferradura

Teléfono número 195

Pra detalles, calquera dos Direitores ou o Médico interno

A hixiene nos nenos

é a garantía da sua saúde física e moral o día de mañá.

No diario aseo dos nenos emplee o **"Jabón Sales de la Toja"**, único que ás suas altas calidades meiciñás xunta toda a finura e prefume d'un xabón de tocador.

Contribuie ô perfeito desenrolo das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitísmo.

1pta PASTILLA

JABÓN LA TOJA

ÚNICO EN EL MUNDO

O Xabrón da Toxa é o mellor.

Honra á Galicia no mundo enteiro

AGUAS DE

MONDARIZ

FUENTES DE GÁNDARA Y TRONCOSO

Propiedad de los Sres. Hijos de Peinador

Véndese en todal-as
Boticas, Droguerías,
Hotels,
Depósitos d'augas
minerás,
Restaurans e
vagós-camas de
todol-os trés.

Estas augas, de sona universal son o remedio enxebre e eficacísimo cand'un quer combater o Artritismo, a Diabetis, Desnutrizón, Obesidades diversas, doenzas do Aparello dixestivo, Anemia e Neurastenia

Riquisma auga de mesa

gaseada naturalmente

Mondariz-Baneario, áchase á 35 Km. de Vigo